

BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ

Prof. Dr. İbrahim ORTAŞ

© Copyright 2026

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Yayınevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kâğıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN 978-625-362-215-2	Sayfa Tasarımı ve Kapak Tasarımı Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği	Yayıncı Sertifika No 47518
Yazar İbrahim ORTAŞ ORCID iD: 0000-0003-4496-3960	Baskı ve Cilt Vadi Matbaacılık
Yayın Koordinatörü Yasin DİLMEN	Bisac Code SCI043000
	DOI 10.37609/akya.4330

Kütüphane Kimlik Kartı
Ortaş, İbrahim.
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği / İbrahim Ortaş.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2026.
278 s. : şekil, çizelge, tablo. ; 160x235 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253622152

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Yayınevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Bilim, insanlığın bilinmeyi bilini kılma, doğayı anlama ve evrenin temel kurallarını deşifre etme merakıyla başlayan öğrenme isteğiyle dünden bugüne devam etmektedir. Bilgiyi üreten kişi ve toplumların ortak özelliği, çevrelerinde olan bitenleri merak etmeleri, öğrenme isteğine sahip olmaları, analitik ve soyut düşünme becerisine sahip olmaları yanında, olguları sistematik ve metodolojik olarak incelemeleridir. İnsanlığın bir günde öğrenmediği bu metodolojik yaklaşım, uzun süreli deneme-yanılma süreçlerinin yanı sıra sistematik düşünme ve belirli ilişkiler içinde bilimsel bir yaklaşıma kavuşarak geliştirilmiştir. Bugün yeryüzünde bazı toplumlar bu beceri ve tutumları geliştirerek ileri düzeyde gelişmişken, bazıları ise hâlâ bu birikime çok uzak kalmaktadır. Günümüz sanayi, bilgi ve iletişim çağında hemen her bilim kuruluşu bilimsel araştırma yöntemleri kullanarak bilgi üretmektedir. Ancak hâlâ bazı ülkelerde yalnızca üretilen bilgiyi ya da teknolojiyi kullanmak gelişmek için yeterli olmamakta; bu bilginin hangi metodolojik doğrulukla ve hangi ahlaki/etik sorumlulukla üretildiği sorusu hayati önem kazanmaktadır. Günümüzde bilim ve teknolojik gelişme, doğanın ve toplumun yasalarının anlaşılmasında araştırma sorusunu belirlemek, doğru soru sormak, araştırmanın hipotezini kurmak ve amacı oluşturarak konuyu bilimin evrensel ilkelerine göre ele almak insanlığın bugün kazandığı en önemli bilgi üretme yoludur.

Bilimsel araştırmalarda, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, başta ülkemizde, üniversitelerde istenilen düzeyde potansiyeline uygun nitelikli araştırma ve bilim yapmasının nedenlerinden birinin bilimsel araştırma ve metodoloji kültürüne yeterince sahip olunmaması olduğu belirtilmektedir. Özellikle lisansüstü eğitim alan araştırma öğrencileri, metodoloji konusunda yetersiz bilgi sahibi oldukları kadar analitik düşünme ve bilimsel yöntemi kazanma konusunda da yetersiz oldukları gerçeğiyle, metodolojiyi nasıl kazanacakları konusunda bilimsel araştırma dersinin okutulması gerekliliği ortaya çıkmış oldu. Üniversitelerde lisansüstü düzeyde verilecek dersin bütünlüklü olarak kazandırılması için bilimsel düşünme yaklaşımının metodolojik olarak işlenmesi öncelikli alan olarak öne çıkmıştır.

Bu bağlamda, ülkemizin yükseköğretiminde bilim eğitiminde araştırma ve yayınlanma safhalarında yetersizliği ve eksikliği görülen konuları kendi bilimsel tecrübem doğrultusunda ele aldım. Çoğunlukla bilim felsefesi ve Bilim Tarihi konularının yeterince bilinmediğini, doğanın diyalektiğinin ise yeterince anlaşılmadığını ve kavranmadığını gördüğüm için kitabın ilk kısımlarını bu konulara ayırdım. Kısaca, bilimin tarihsel serüvenini, bilim felsefesinin temel taşlarını ve analitik düşüncenin sistematüğini kazandırmak amacıyla yazılmıştır. Çalışmada,

dogmatik kalıplardan arınmış, kuşkucu, eleştirel ve diyalektik bir bakış açısının bilimsel süreçler için neden bir zorunluluk olduğu felsefe ve Bilim Tarihi bilgileri temellerinden ele alınmaktadır.

Üniversitelerimizin çoğunda yürütülen araştırma tezlerinde, araştırma sorusu ve hipotez kurma konularında yetersizlik sıklıkla belirtilmektedir. Bununla birlikte, bilimsel araştırmada eksikliği görülen metodolojinin sistematik ve doğru bir şekilde kurgulanması, literatür tarama teknikleri, veri analizi ve bilimsel bir makalenin yazım kurallarının metodolojik olarak ele alınması amaçlandı.

Teknolojik özelliklerde bilgisayar ve iletişim tekniklerinin yaygınlaşması ve yapay zekânın sağladığı verilerin yüksek hızla değerlendirilmesi, istatistiksel yöntemlerin geliştirilmesiyle bilimsel bilgi üretimine katkı sağlamıştır. Üretkenliğin bu denli arttığı günümüzde, intihal, fabrikasyon veri ve yapay zekânın etik dışı kullanımı gibi ciddi akademik ihlaller de ne yazık ki artış göstermiştir. Bilim etiğinin ve bilim insanının topluma ve hakikate karşı ahlaki sorumluluğunu hatırlatmak ve kurumsal etik mekanizmalarını netleştirmek amacıyla geniş bir çerçeve sunulmaktadır. Umuyorum ki bu çalışma "fıkri hür, irfanı hür, vicdanı hür" araştırmacıların yetişmesine ve ülkemizin evrensel bilim arenasındaki nitelikli duruşuna bir nebze de olsa katkı sağlar.

Prof. Dr. İbrahim Ortaş

30 Temmuz 2026, Adana

TEŞEKKÜR

“Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği” kitabı son dönemlerde oluşan ihtiyaç üzerine lisansüstü eğitimde zorunlu olarak okutulan derslerdendir. Uzun zamandır araştırma öğrencilerinin bilimsel araştırma yapma, tez önerisi geliştirme, hipotez kurma ve yazma konusunda sorunlar yaşandığı hissediliyordu. Bilimin temel felsefesi, tarihsel süreci ve bilimin işleyen sistematik düşünme ile yöntem geliştirme konularındaki eksikliklerin giderilmesi konusunda üniversite öğretim üyelerinin benim dersi vermem konusunda teveccühlerine teşekkür ederim. Ders sırasında öğrencilerimizin bilimsel araştırmanın temel ilkelerinden yoksun olarak araştırma konuları belirlemeye çalıştıklarını ve “ne çalışayım?” diye yardım istediklerine tanıklık ettim. Danışman hocalarının yardımıyla konularını netleştiren araştırma öğrencilerinin literatür taramasını ve not almayı bilmedikleri gibi laboratuvardaki işlemlere de çok aşina olmadıkları gözlemlendi. Dönem başlarında ulaşabildiğim öğrencilerin danışmanlarıyla, öğretilmesini istediğiniz veya eksikliği görülen hangi konulara ağırlık verilmesi gerektiğini konuştuk. Süreç içinde danışmanlardan aldığım dönüt ve öneriler dersin şekillenmesine büyük yarar sağladı. Öğrencilerimizin araştırma tez önerisi ve yazma konusundaki sorunları ile yayın etiği ilkeleri yanında, son dönemlerin referans programları konularında yaşanan soruların cevaplarını da dikkate alınarak, öğrencilerimize ve bilimsel araştırma yapan bilim insanlarına fazlasıyla yararlanacakları farklı içerikteki kitap yayına hazırlandı.

Kitabın okunarak içindekilerin çıkarılmasına yardımcı olan ve dersi alan İdris Yaman’a teşekkür ederim. Metnin son halini gözden geçiren Prof. Dr. Çağdaş Akpınar’a teşekkür ederim.

Eşim Zeliha Can Ortaş’a sabrı ve çalışma ortamımı kolaylaştırıcı katkıları yanında, oğlum Erkin Can Ortaş’a da isteklendirici tutumlarından dolayı teşekkür ederim. Bütün zorlu ekonomik ve sosyal koşullara rağmen üniversite eğitimimi almamı sağlayan anneme ve babama emekleri için şükranlarımı sunarım. Üniversite, bilim ve metodoloji bilincimin gelişmesini sağlayan hocalarıma, arkadaşlarıma ve öğrencilerime tüm emekleri için teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1 - BİLİMSEL ARAŞTIRMADA TARİH BİLİNCİNİN ÖNEMİ	1
1.1. Tarih Bilinci ve Bilim Tarihinin Anlamı	1
1.2. Ülkemizde Bilim Tarihinin Geçmişi	6
1.3. Türkiye’de Bilim Tarihi Dersinde Neler İşlenebilir?.....	7
1.4. Bilim Tarihinin Araştırmacıya Katkıları	8
1.5. Bilim Tarihinin Bilim İnsanlarına Katkıları	9
1.6. Bilim Tarihinin Bilgi ve Bilim Felsefesiyle Desteklenmesi	10
 BÖLÜM 2 - BİLİM, BİLİM İNSANI VE BİLİM TARİHİ.....	 17
2.1. İnsan, Bilim ve Doğa İlişkisi	17
2.2. Bilimsel Çalışma ve Araştırma Süreci	19
2.3. Bilimin Nitelikleri ve Ölçütleri.....	20
2.4. Bilimsel Yöntem Sistematiği	24
2.5. Yaşama Bilinci, Bilim Tarihiyle mi Başladı?	25
2.6. Bilim Tarihi Açısından Bilimsel Devrimler Zaman Dizini	26
2.7. Bilim Tarihi Nasıl Öğretilmelidir?	29
2.8. Bilim Tarihi Dersinin İçeriği	30
 BÖLÜM 3 - BİLİMSEL DÜŞÜNCE NEDİR? NASIL KAZANILIR?.....	 31
3.1. Bilimsel Düşünce Kavramı	31
3.2. Bilimsel Düşüncenin Temel Özellikleri	33
3.2.1. Bilimsel Düşünce Gücünü Değişimin Dinamiğinden Alır	33
3.2.2. Bilim Özgür Düşünceye Dayanır	34
3.2.3. Fikir, İrfan ve Vicdan Özgürlüğü.....	34
3.3. Bilimsel Düşüncenin Kazanılma Süreci.....	34
3.3.1. Eleştirel Düşünce Nedir?	37
3.3.2. Analitik Düşünce Nedir, Nasıl Kazanılır?	38
3.4. Bilimsel Düşüncenin Eğitim ve Araştırma Kültüründeki Yeri	40
 BÖLÜM 4 - BİLİM VE BİLİMİN ÖZELLİKLERİ.....	 41
4.1. Bilimin Tanımı, Amacı ve Tarihsel Bağlamı.....	41
4.2. Bilimin Temel Özellikleri.....	43
4.2.1. Bilim Objektiftir.....	44
4.2.2. Bilim Eleştireldir.....	45

İÇİNDEKİLER

4.2.3. Bilimde Otorite Yoktur	45
4.2.4. Bilim Betimleyicidir	46
4.2.5. Bilim Metodolojiktir.....	46
4.3. Doğanın Diyalektiği Doğanın Anlaşılmasını Sağlar	47
4.4. Diyalektik Yöntem Nedir?.....	48
4.4.1. Karşıtların Birliği ve Mücadelesi.....	48
4.4.2. Niceliğin Niteliğe Dönüşümü	48
4.4.3. Yoktan Var Olmaz, Vardan Yok Olmaz.....	49
4.4.4. Neden-Sonuç İlişkisi	49
BÖLÜM 5 - BİLİMSEL DÜŞÜNCE YÖNTEMİ	50
5.1. Bilimsel Yöntemin Temel İlkeleri.....	50
5.2. Bilimsel Faaliyetlerin Temel Yapısı ve Dinamiği.....	50
5.2.1. Gözlem ve Deney.....	50
5.2.2. Kavramsal Sistem Kurma veya Hipotez Kurma	51
5.2.3. Doğrulama veya Gerçekleştirme	51
5.3. Bilimsel Araştırmada Yöntem Nedir?.....	51
5.4. Bilimsel Araştırma Yöntemi Türleri	53
5.4.1. Kuramsal (Teorik) Araştırma.....	53
5.4.2. Deneyssel (Ampirik) Araştırma.....	53
5.5. Yöntem, Metot ve Bilim Alanlarına Göre Farklılaşma.....	54
5.6. Bilimsel Yaklaşımın Temel Özelliği	55
5.6.1. Deneyssel Yaklaşım	56
5.6.2. Mantıksal Çıkarım.....	56
5.6.3. Şüphencilik (Kuşkuculuk).....	57
5.6.4. Nesnellik	57
5.7. Bağımsız Düşünme ve Yaratıcılık	58
5.8. Rasyonalizm (Akılcılık)	59
5.9. Empirizm (Deneycilik)	59
5.10. Yaratıcılığın Önündeki Engeller.....	59
BÖLÜM 6 - BİLİMSEL ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	60
6.1. Bilimsel Araştırma Yönteminin Tanımı	60
6.2. Bilimsel Yöntem Neden Önemlidir?.....	60
6.3. Bilimsel Yöntemin Temel İlkeleri.....	61
6.4. Bilimsel Yöntemin Dayandığı Temel Varsayımlar	61
6.5. Diyalektik Yöntem ve Araştırma.....	62
6.6. Bilgiye Erişim Yöntemleri.....	62
6.7. Bilimsel Çalışma Yönteminin Basamakları	63

İÇİNDEKİLER

6.8. Bilimsel Bilgiye Ulaşmada Temel Mekanizma	63
6.9. Bilimsel Araştırmanın Niteliği ve Bilim İnsanı.....	64
BÖLÜM 7 - BİLİMSEL ARAŞTIRMA NEDİR?.....	65
7.1. Araştırma Tanımı.....	65
7.2. Araştırmanın Amacı.....	66
7.3. Bilimsel Araştırmanın Düşünsel ve Tarihsel Dayanağı	66
7.4. Bilimsel Araştırmanın Dayanağı.....	67
7.5. Araştırma Sorusu Nasıl Belirlenir?.....	67
7.6. Araştırılacak Sorunun Saptanmasına Yardımcı Ölçütler.....	68
7.6.1. Genel Ölçütler	68
7.6.2. Özel Ölçütler	69
7.7. Bilimsel Araştırmanın Ana Basamakları	69
7.8. Bilimsel Çalışma Yönteminin Basamakları	70
7.8.1. Araştırma Probleminin Belirlenmesi	70
7.8.2. Araştırma Probleminin Yenilik Getirici Olması.....	70
7.8.3. Problemin Tanımlanması	71
7.9. Gözlem	71
7.10. Bilimsel Bilgiye Ulaşma Teknikleri.....	71
BÖLÜM 8 - BİLİMSEL BİLGİ VE BİLGİYE ERİŞİM.....	73
8.1. Bilimsel Bilgi.....	73
8.2. Bilgi Kaynağı.....	73
8.3. Bilimsel Bilgi Aktarımı.....	74
8.4. Bilimsel Kaynaklar ve Kaynakların Bilimsel Yayınlarda Kullanımı	75
8.5. Veri Tabanları ve Dergi İndeksleri.....	76
8.6. Türkiye’de Bilgi ve Arşiv Kaynakları	77
8.7. Bilimsel Dergilerin Akademik İşlevi ve Güncel Sorunlar	77
BÖLÜM 9 - LİTERATÜR TARAMASI	79
9.1. Literatür Taramasının Bilimsel Bilgiyle İlişkisi	79
9.2. Literatür Nedir?	80
9.3. Literatür Taraması Nedir, Nasıl Yapılır?.....	80
9.4. Araştırma Sorusuna Göre Literatür Çalışmasının Formüle Edilmesi	81
9.5. Literatür Taraması Nasıl Yazılır?.....	82
9.6. Literatür Tarama Şemasının Çıkarılması.....	83
9.7. Literatür Taraması İçin Gereklikler.....	84
9.8. Literatür Tarama Teknikleri ve Araçları.....	85

İÇİNDEKİLER

9.9. Konuya Hâkimiyet ve Bilgi Doğruluğu.....	85
9.10. Referans Kaydı ve Yönetimi.....	85
9.11. Literatür Taraması Metodolojisi İçin Genel İlkeler	86
9.12. Literatür Taramasında Arama Motorlarında Filtreleme Tekniği.....	86
9.13. Not Almak	87
BÖLÜM 10 - BİLGİ TOPLAMA YOLLARI VE YÖNTEMLERİ.....	89
10.1. Bilgi Toplama Yolları ve Bilimsel Yöntemin Temeli	89
10.2. Bilgiye Ulaşma Yöntemleri	89
10.3. Tümevarım ve Tümdengelim	90
10.4. Bilginin Kaynağı ve Problem Çözümü.....	90
10.5. Yöntem/Metot Nedir?.....	90
10.6. Bilgi Üretimi ve Yöntem Geliştirme	91
10.7. Hipotez Nedir?	91
10.8. Hipotez Kurma.....	92
10.9. Hipotezin Test Edilmesi İçin Deney Nasıl Gerçekleştirilir?.....	93
10.10. Tahminlerde Bulunma, Amaç Oluşturma ve Kontrollü Deney.....	93
10.11. Gerçek, Teori, Kanun ve Kuram	94
10.12. Teorinin Özellikleri ve İyi Bir Kuram	94
10.13. Bilimsel Yöntemde Kavramlar ve İlkeler	95
BÖLÜM 11 - ARAŞTIRMA KONUSUNUN BELİRLENMESİ.....	96
11.1. Tez Önerisi Hazırlanırken.....	96
11.2. Konu Seçimi ve Ön Proje Hazırlama.....	96
11.3. Proje Sunumunun İçeriği.....	96
11.4. Amaç Belirleme	97
11.5. Bilimsel Araştırma Yönteminde Temel Akış	97
11.6. Örnek Bir Bilimsel Çalışma Yöntemi	98
11.6.1. Gözlem ve Verilerin Toplanması	98
11.6.2. Hipotezler	98
11.6.3. Tahminler	99
11.6.4. Kontrollü Deneyler ve Sonuç	99
11.7. Araştırma Konusunun Olgunlaştırılması ve Ön Taslak	100
11.8. Projenin Amacının ve Özgünlüğünün Yazılması	100
11.9. Ön Taslak Hazırlama ve Etik Sorumluluk.....	101
11.10. Konunun Somutlaştırılması, Amaç Oluşturma ve Veri Toplama.....	102
11.11. Projeyi Başlatmak	102
11.12. Araştırma Projesinde Hipotez Seçiminde Dikkat Edilecek Konular	102

İÇİNDEKİLER

11.13. Kaynak Taraması ve Okuma Notları	103
11.14. Araştırma Şemasının Oluşturulması	103
11.15. Stratejik Planlama, Amaç, Hedef ve İş Paketleri	104
11.15.1. Örnek Stratejik Plan	105
11.16. Lisans ve Lisansüstü Tez Çalışması Yapan Öğrenciler İçin Temel Sorular	106
BÖLÜM 12 - ARAŞTIRMA PROJESİ HAZIRLAMA VE SUNUMU	109
12.1. Araştırma Projesi Hazırlama Sürecinin Genel Çerçevesi	109
12.2. Deneysel ve Bireyleri İçeren Araştırma Projelerinde Genel Düzen	110
12.3. Araştırma Projesi Yazımında Genel Kurallar	110
12.4. Araştırma Sorusu Nasıl Hazırlanır?	112
12.5. Araştırma Planının Hazırlanması	114
12.6. Bilimsel Yöntem Sistematiği	114
12.7. Araştırma Probleminin Belirlenmesi	115
12.8. Araştırma Yönteminin Belirlenmesi	115
12.9. Araştırmacının Uygulanması ve Veri Toplama	118
12.10. Uygulama ile Elde Edilen Verilerin Değerlendirilmesi	118
12.11. Proje Başvurusu ve Değerlendirme Başlıkları	121
12.12. Proje Yazımı Sırasında Dikkat Edilmesi Gereken Öncelikler	123
12.13. Proje Değerlendirme Öncesi Kontrol Ölçütleri	124
12.14. İçerik Bakımından Değerlendirme	124
12.15. Araştırmacılar ve Kurumsal Yeterlilik Bakımından Değerlendirme	125
12.16. Başarı Ölçütleri, Bütçe ve Süre Bakımından Değerlendirme	125
BÖLÜM 13 - TEZ VE PROJE RAPORU YAZMA	127
13.1. Tez Nedir?	127
13.2. Tez Yazmadan Önce Yapılması Gerekenler	127
13.3. Tezde Ne Tür Konular Araştırılır?	128
13.4. Nitelikli Bir Araştırma Yapmanın Ön Koşulları	128
13.5. Araştırmacının Sorumluluğu	128
13.6. Araştırma Konusu Nasıl Belirlenir?	128
13.7. Tez Danışmanının Sorumluluğu	129
13.8. Danışmanın Araştırmacıya Yardımcı Olduğu Konular	129
13.9. Tez Yazım Aşaması	129
13.10. Tez, Rapor ve Makale Yazımlarının İçeriği	130
13.11. Tez-Proje Sunumunun İçeriği	130
13.12. Örnek İçindekiler Düzeni	130
13.13. Özet ve Başlığın Yazılması	131

İÇİNDEKİLER

13.14. Ön Bölüm	131
13.15. Giriş Bölümü	132
13.16. Önceki Çalışmalar	132
13.17. Materyal ve Metot Bölümü.....	133
13.17.1. Materyal ve Metot.....	133
13.18. Araştırma Yöntemleri.....	133
13.19. Temel Bilimler ve Sosyal Bilimlerde Yöntem Farklılığı	135
13.20. Araştırma Bulguları ve Tartışma Bölümü	135
13.21. Tez Yazımında Verilerin Organize Edilmesi	135
13.22. Verilerin Toplanması Yöntemi	135
13.23. Verilerin Analizi.....	136
13.24. Araştırma Sonuçlarının Sunulması	136
13.25. Araştırma Bulguları ve Tartışma.....	137
13.26. Tartışma	138
13.27. Sonuçlar, Öneriler ve Özet Bölümü.....	139
13.28. Son Bölüm ve Ekler	139
13.29. Alıntılar ve Kaynakça	140
13.30. Tablolar ve Şekillerin Düzenlenmesi.....	140
13.31. Tez Yazımında Yapılan Hatalar	141
13.32. Başlıkların Yazılma Şekli.....	141
BÖLÜM 14 - BİLİMSEL MAKALE NASIL YAZILIR?.....	142
14.1. Bilimsel Yayının Amacı ve Makale Yazmanın Önemi.....	142
14.2. IMRAD Yapısı ve Bilimsel Makalenin Teknik Evreleri.....	144
14.3. Bilimsel Makalenin Bölümleri ve Başlık Yazımı	144
14.4. Yazarlar ve Adreslerin Yazımı.....	145
14.5. Kısa Özet (Abstract)	146
14.6. Grafik Özet ve Anahtar Kelimeler	148
14.7. Giriş Bölümü	149
14.8. Önceki Çalışmaların Hazırlanması	150
14.9. Materyal ve Yöntem.....	151
14.10. Araştırma Bulguları.....	152
14.11. Tartışma Bölümü	152
14.12. Sonuç ve Görsel Materyallerin Sunumu	154
BÖLÜM 15 - DERLEME MAKALESİ NASIL YAPILIR?	156
15.1. Derleme Makalenin Tanımı ve Amacı	156
15.2. Derleme Makalenin Bölümleri	156

İÇİNDEKİLER

15.2.1. Özet	157
15.2.2. Giriş	157
15.2.3. Kapsam, Materyal ve Yöntem.....	157
15.2.4. Bulgular ve Tartışma	157
15.2.5. Sonuç.....	157
15.3. Derleme Makale Hazırlık Süreci.....	158
15.4. Derleme Makale Türleri	159
15.4.1. Kronolojik Derleme.....	159
15.4.2. Tematik/Konu Odaklı Derleme	160
15.4.3. Meta-Analiz Derlemesi.....	160
15.5. Literatür Taraması, Not Alma ve Kaynak Yönetimi	161
15.6. Teşekkür (Acknowledgement) Bölümü	162
15.7. Araştırmada Öne Çıkanlar (Research Highlights).....	163
15.8. Referans Kontrolü ve Doğrulama	163
15.9. Dikkat Edilmesi Gereken Önemli Uyarılar	163
15.10. Format Uygunluğu	164
15.11. İyi Bir Derleme Yazarı Olmak	164

BÖLÜM 16 - BİLİMSEL MAKALELERDE VERİLERİN SUNUMU VE AKADEMİK SUNUM TEKNİKLERİ 165

16.1. Modern Akademik Dünyada Bilgi Sunumu ve Üretimi.....	165
16.2. Araştırma Bulgularının Düzenlenmesi ve Görselleştirilmesi.....	165
16.3. Verilerin Sunulma Şekli	166
16.4. Etkili Sözlü Sunum Hazırlama	167
16.5. Sunum Öncesi Hazırlık Önerileri.....	167
16.6. Poster Sunumunun Önemi	168
16.7. Poster İçeriğini Oluştururken Sorulması Gereken Sorular	169
16.8. Poster İçerik Yapılandırması ve Bölümleri	169
16.9. Posterin Görsel Tasarım İlkeleri	170
16.9.1. Poster Boyutu	170
16.9.2. Düzen ve Akış	170
16.9.3. Renk Kullanımı.....	170
16.9.4. Yazı Tipleri ve Tipografi	170
16.9.5. Görüntü Çözünürlüğü.....	170
16.10. Poster Hazırlamada Kullanılan Yazılım Araçları.....	170
16.11. Elektronik Poster Hazırlama ve Avantajları	171
16.12. Poster Hazırlamaya İlişkin Öneriler.....	171
16.13. Sık Yapılan Hatalar	171

BÖLÜM 17 - BİLİMSEL MAKALE KRİTİĞİ NASIL YAPILIR VE DÜZELTİLİR?	173
17.1. Makalenin Dergiye Gönderilmesi ve Hakem Sürecinin Başlaması	173
17.2. Şekilsel Değerlendirme Ölçütleri	173
17.3. İçerik Değerlendirme Ölçütleri	174
17.4. Hakemlerin Makaleyi İnceleme Sırası	174
17.5. Makale Kritiğine İlişkin Örnek Değerlendirme	175
17.6. Genel Değerlendirme Ölçütleri	175
17.7. Detaylı Makale İncelemesinde Dikkat Edilecek Noktalar	176
17.8. Yazara Öneriler	176
17.9. Yazarın Kendi Makalesini Kritik Ederek Geliştirmesi	177
17.10. Değerlendirme ve Revizyon Süreci	177
17.11. Makale Kritiği İçin Kısa Kontrol Listesi	178
BÖLÜM 18 - BİLİMSEL MAKALELERE GELEN ELEŞTİRİLERİ DEĞERLENDİRME	179
18.1. Makale Gönderimi ve Değerlendirme Sürecinin Başlaması	179
18.2. Dergiye Gönderilecek Kapak Mektubunda Dikkat Edilecek Noktalar	179
18.3. Kapak Sayfası ve İngilizce Kapak Mektubu Örneği	179
18.4. Türkçe Kapak Mektubu Örneği	180
18.5. Hakem Değerlendirme Süreci ve Editör Kararı	180
18.6. Revizyon Mektubu ve Hakem Yanıtlarının Hazırlanması	181
18.7. İngilizce Revizyon Yanıtı Örneği	181
18.8. Hakem Eleştirilerini Değerlendirirken İzlenecek Yol	182
18.9. Revizyon Sürecinde Kontrol Listesi	182
18.10. Sonuç	183
BÖLÜM 19 - BİLİM ETİĞİ VE ETİK İHLALLER	185
19.1. Bilim Etiği Kavramı ve Tanımı	185
19.2. Etik Bilgi Kavramı: Ontolojik ve Etik Bir Temel Olarak Bilgi	186
19.3. Etik Tarihsel Gelişim	186
19.4. Bilimsel İlkeler	188
19.5. Akademik Etik Türleri	189
19.6. Bilim Etiğinin Temel İlkeleri	189
19.7. Bilimsel Etik Sorunları	192
19.8. Etiğin Önemi	194
19.9. Bilim ve Etik	194
19.10. Lisans ve Lisansüstü Düzeyde Etik Eğitiminin Gerekliliği	195

İÇİNDEKİLER

19.11. Türkiye Üniversite Etik İlkeler Tarihçesi	197
19.12. Türkiye Üniversite Eğitiminde Etik İlkeleri.....	199
19.13. Evrensel Yükseköğretim Kuralları Etik İlkeleri Karşılaştırılması.....	202
19.14. Etik İhlallerin Nedenleri	203
19.15. Eğitim Etiğinin Temel İlkeleri.....	204
19.16. Eğitim Etiğinde Yetkinlik Durumu Analizi.....	205
19.17. Yaşam Boyu Etik Eğitimin Önemi.....	205
19.18. Araştırmacının ve/veya bilimcinin kendinde bulunması gereken özellikler	206
19.19. Eğitimde Etik Dışı Davranışlar	206
19.20. Akademik Etik Eğitimi ve Önleyici Mekanizmalar.....	207
19.21. Bilimsel Yorumlama ve Etik İlkeler Ortadan Kaldırmada Referans Yönetim Programlarının Önemi.....	207
19.22. Lisansüstü Öğrencilerinin Etik Sorumlulukları	208
19.23. Akademik Etik Beyanı.....	208
19.24. Etik Dışı Davranışların Nedenleri	209
19.25. Türkiye Üniversitelerinde Etik Farkındalık Düzeyi	209
19.26. Akademik Yetkinlik ve Profesyonellik	210
19.27. Bilimsel Araştırmada Temel Etik İlkeler.....	210
19.28. Bilimsel Makale Yayınlama Etik İlkeleri	211
19.29. Yükseköğretimde Akademik Aşamalarda Yaşanan Başlıca Etik İhlaller	212
19.30. Araştırma Alanında Yapılan Başlıca Etik Dışı Davranışlar	213
19.31. Eğitimde Etik Dışı Davranışlar	214
19.32. Kurumsal Düzeyde Yapılan Başlıca Etik Sorunlar	214
19.33. Yayın Etiği ve "Yağmacı" (Predatory) Dergi Sorunu	214
19.34. Yazarların İsim Sıralaması	216
19.35. Akademik Etik İhlalleri.....	217
19.36. Etik Dışı Davranış Örnekleri.....	218
19.37. Biyolojik, Genetik ve Tıbbi Müdahaleler	218
19.38. Etik İhlallerin Cezai Yaptırımları.....	218
19.39. Etik İntihaller ve Yaptırımlar.....	219
19.40. Bilim İnsanı ve Etiği	220
19.41. Eğitim: Etik Bilinç ve Karakter İnşası.....	225
19.42. Bilim Yazarı ve Yazar Olma Koşulları ve Etik Sorumluluklar.....	227
19.43. Çözüm ve Öneriler	228
19.44. Üniversiteler Arası Kurul Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi (YÖK, 2021).....	229
19.45. Araştırma Etiği.....	229
19.46. Akademik Etik.....	230

İÇİNDEKİLER

19.47. Bilim Etiğinin En Büyük Örneği	230
19.48. Araştırma ve Bilim Etiği	233
19.49. Araştırmada Etik Olmayan Davranışlar	234
19.50. Eğitimde Etik	236
19.51. Öğrenci ve İlişkilerde Etik	236
19.52. Yönetimde Etik	236
19.53. Bilimsel Araştırmanın Zarar Vermemesi	238
19.54. Sorumluluk ve Haklar	239
19.55. Yazarlar	239
19.56. Kaynak Gösterme ve Alıntılar	239
19.57. Akademik Etkinliklerde Etik ve Bilim İnsanı	239
BÖLÜM 20 - BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYINLARDA YAPAY ZEKÂ (YZ) .	240
20.1. Yapay Zekânın Tarihsel Gelişimi ve Tanımı	240
20.2. Akademik Yazımda Yapay Zekâ Kullanımı ve Etik Sorumluluklar	240
20.3. Yazarlar ve Editörler İçin Yapay Zekâ Destekli Süreçler	240
20.4. Bilimsel Yayıncılığın Geleceği ve Dijital Dönüşüm	241
20.5. Yapay Zekâ Etiği	241
20.6. Yapay Zekâ Kullanımıyla İlgili Etik Sorunlar	242
20.7. Yapay Zekânın Ürettiği ve Üreteceği Sahte Deliller	243
20.8. Yapay Zekâ ve Epistemik Sorunlar	245
20.9. Atıf Etiği: Yapay Zekâ ve Fikri Mülkiyet	245
BÖLÜM 21 - BİRİMLER VE BİLDİRİM BİÇİMLERİ	247
21.1. Uluslararası Veri Sunum Stilleri	247
21.2. Tabloda veya Şekillerde Birim ve Sembol Kullanımı	250
21.3. Ondalık (Desimal) Sayılar ve Kuralı	250
21.4. Tablo Sunumu	253
21.5. Şekil Sunumu	254
21.6. Bilimsel Metinlerde Kısaltma Kullanımı	254
21.7. Alıntılar	255
21.8. Yazar İsimlerinin Verilme Şekli	255
21.9. Veri Sunumu ve Bildirimlerde Sembol ve Kısaltmalar	255
21.10. Kavramlar	256
KAYNAKÇA	257

KAYNAKÇA

- Adeoye, M. A. (2024). Mastering the basics: A guide to research methodology for effective writing and publication. *Deleted Journal*, 4, 30-41.
- Adıvar, A. A. (1994). Tarih boyunca ilim ve din (bilim ve din). Remzi Kitabevi.
- Aldırmaz, Y. (2025). Metriklerin Gölgesinde Bilim: Küresel Veriler Işığında Etik İhlallerin Analizi. *Journal of Business Innovation and Governance*, 8, 113-139.
- Almaz, F., 2020. Türkiye’de sivil havacılık yönetimi araştırmalarındaki eğilimler: 1998-2019 yılları arasında hazırlanmış doktora ve yüksek lisans tezleri üzerine karşılaştırmalı bir derleme. *Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dergisi* 2: 17-32.
- Alp, Ö., & Şen, S. (2021). Eğitim yönetimi ve denetimi alanında yapılmış lisansüstü nicel tezlerin incelenmesi: Bir sistematik derleme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19, 24-53.
- American Association for the Advancement of Science. (1993). *Benchmarks for science literacy: Project 2061*. Oxford University Press.
- American Association for the Advancement of Science. (1994). *Science for all Americans*. Oxford University Press.
- American College of Physicians. (1998). *Ethics manual* (4th ed.). *Annals of Internal Medicine*, 128, 576-594.
- Anderson, M. S., Ronning, E. A., Vries, R. D., & Martinson, B. C. (2010). Extending the Mertonian Norms: Scientists' Subscription to Norms of Research. *The Journal of Higher Education*, 81, 366-393.
- Apaydın, N., 2025. Yapay Zeka, Büyük Veri ve Yönetimde Yeni Paradigmalar.
- Arda, B. (2004). Örneklerle yayın etiği. O. Yıldız (Ed.), *Sağlık bilimlerinde süreli yayıncılık - 2004 içinde* (ss. 43-49). TÜBİTAK Matbaası.
- Arun, Ö., 2018. Yaşlanma Çalışmalarında Geleceğe Bakmak. *Senex Yaşlılık Çalışmaları Dergisi* 2: 1-2.
- Asıl, S. (2025). Yapay zekâ etiği: Temel ilkeler, sorunlar ve disiplinlerarası yaklaşımlar. *İNİF E-Dergi*, 10, 152-175.
- Aslan, Ö. Ş., Şen, S., & Terzi, R. (2023). RevMan ile meta-analiz. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 436-462.
- Atar, B., and Şener, E., 2021. Çalışma Hayatında Ahlak ve Etik Üzerine Bibliyometrik Bir Çözümleme. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 13: 29-42.
- Aydın, İ., Alkin, Ş.S., and Demirkasımoğlu, N., 2014. Üniversitelerde karşılaşılan etik dışı davranışlara ilişkin akademisyenlerin görüşleri. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*: 1-18.
- Aydın, İ., Demirkasımoğlu, N., & Alkin, S. (2012). Academic ethics in Turkish universities: Perceptions of academicians from engineering, medicine and education colleges. *Eurasian Journal of Educational Research*, 12, 41-60.
- Bailey, K. D. (1987). *Methods of social research* (3. baskı). The Free Press. New York. USA:
- Ballyram, R., & Nienaber, A. (2019). Research misconduct and publication ethics: a South African perspective. *SADJ*, 74.
- Başerer, N. (2004). Tıpta yayın etiği. O. Yıldız (Ed.), *Sağlık bilimlerinde süreli yayıncılık - 2004 içinde* (ss. 51-59). TÜBİTAK Matbaası.
- Batuhan, H., 1994. *Bilim ve şarlatanlık. Yapı Kredi Yayınları*, İstanbul.
- Baydar, F., & Levent, F. (2023). Ethical review on teachers' relations with the School Environment. *International Journal of Educational Research Review*, 8, 932-946.
- Begüm, A. (2019). Bursa bölgesinde faaliyet gösteren bazı hayvancılık işletmelerinin karbon ayak izlerinin belirlenmesi. *Bursa Uludağ University Fen Bilimleri Enstitüsü (Turkey)*.
- Boztepe, C., 2025. Eğitimde Yapay Zekâ Uygulamaları: Fırsatlar, Sınırlılıklar ve Etik Tartışmalar. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 9: 98-121.

- Budak, Y., Kurtoğlu, M.Ö., Atay, Ö., and Egin, Ö.F., 2023. Matematik eğitimi alanında yapılan değerler eğitimi tezlerinin incelenmesi. *Cihanşümül Academy Journal of Social Sciences* 3: 22-30.
- Bulger, R. E. (1994). Toward a statement of the principles underlying responsible conduct in biomedical research. *Academic Medicine*, 69, 102-107.
- Bülbül, M., 2021. Üniversitelerde sosyal ve beşerî bilimlerle eğitim bilimleri alanlarında oluşturulan bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarıyla ilgili mevzuata yönelik hukuki bir değerlendirme: nitel bir araştırma. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* 11: 270-280.
- Chalmers, A.F., 1997. Bilim dedikleri: bilimin doğası, statüsü ve yöntemleri üzerine bir değerlendirme. *Paradigma Yayıncılık*.
- Cristofaro, M., Giardino, P.L., and Barboni, L., 2024. Growth hacking: A scientific approach for data-driven decision making.
- Çakmak, Z. (2024). Sistematik literatür derleme metodolojisi üzerine bir çalışma: Araştırmacılar için kapsamlı bir rehber. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, 1-33.
- Çatalkaya, N.M.Ş., 2024. Yaşlıların Eş Kaybı Deneyimleri Üzerine Çalışırken Araştırmacının Konumu Üzerine Düşünmek. *Senex Yaşlılık Çalışmaları Dergisi* 8: 17-29.
- Çavdar, F.A., and Mustafaoglu, R., 2023. Derleme ve Derleme Türleri. In: Akgül, A., Birinci, T., and Sayın, İ. (Eds.), *Nitelikli Bilimsel Araştırma Makalesi Nasıl Yazılır?* IUC University Press, İstanbul, pp. 71-75.
- Çetin, M., & Baklavacı, G. Y. (2024). Endüstri 4.0 perspektifinde yapay zekânın eğitimde uygulanabilirliği ile ilgili öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Girişimcilik Dergisi*, 7, 1-21.
- Çınar, N. (2021). İyi bir sistematik derleme nasıl yazılmalı? *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6, 310-314.
- Dağlı, A., Güneş, B., & Özkaplan, H. (2025). Eğitimde yapay zekâ ve etik. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14, 187-198.
- Daştan, A., Bayraktar, Y., & Bellikli, U. (2019). Türkiye’de sosyal bilimler alanında bilimsel araştırma ve yayın etiği eğitimi: İdeali arayış bağlamında bir araştırma. *Global Journal of Economics and Business Studies*, 8, 21-39.
- David, F., Sijde, P. van der, & Besselaar, P. van den. (2018). Academics coping with business logic: A study at Indonesian universities. *Journal of Engineering and Technology Management*, 49, 91-108.
- Day, R. A. (1996). Bilimsel makale nasıl yazılır, nasıl yayımlanır? (G. A. Altay, Çev.). TÜBİTAK Yayınları.
- Demir, G. (2020). Akademisyenlik mesleğinde etik kod arayışı. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 65-80.
- Demir, G. (2023). Yükseköğretimde etik ilkelerin gelişimi ve önemi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*: /RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, 403-420.
- Demircioğlu, M.Y., 2014. İdari Yargı Kararları Çerçevesinde Bilimsel Yayın Etiği Soruşturmaları. *Ankara Barosu Dergisi* 1: 1-74.
- Denizli-Gulboy, H., Kocaoglu, A., & Özkan, Ş. Y. (2024). Eğilimler ve yönelimler: Son 10 yılda “The Journal of Special Education” dergisinde yayımlanan çalışmaların incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi (Online)/Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*: 51-74.
- Ebidor, L. L., & Ikhide, I. G. (2024). Literature Review in Scientific Research: An Overview. *East African Journal of Education Studies*, 7, 179-186.

- Erdönmez, E. S., & Şakar, C. (2025). Denizcilik eğitimlerinde yenilikçi yaklaşımlar üzerine derleme türünde literatür taraması. Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi, 17, 77-96.
- Erol, A. (2017). How to conduct scientific research? Nöro Psikiyatri Arşivi, 54, 97-98.
- Esenlik, E., and Bolat, E., 2010. Klinik ve bilimsel araştırmalarda etik kurallar. S.D.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi 1: 125-133.
- Gökberk, Macit, Felsefe Tarihi, 27. baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2015.
- Gözütok, T.T., 2025. Yapay zekânın akademik yayın hakemliğindeki rolü üzerine epistemik ve etik bir sorgulama. Kaygı. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi 24: 761-783.
- Gül, F.Ö., 2023. Eğitimde yapay zekâ: Eğitim Fakültesi akademisyenleri için fırsatlar ve riskler. Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi 8: 71-92.
- Günay, D. (2018). Türkiye’de Lisansüstü Eğitim ve Lisansüstü Eğitime Felsefi Bir Bakış. Üniversite Araştırmaları Dergisi, 1, 71-88.
- Günbayı, İ., Kasalak, G., and Özçetin, S., 2013. Bilimsel Araştırmalarda Etik Dışı Davranışlar: Bir Durum Çalışması. Yükseköğretim Dergisi 1: 97-108.
- Güzeldemir, M.E., 2015. Bilimsel Yazı Nasıl Hazırlanır? Aydın Sağlık Dergisi 1: 1-26.
- Hawking, S.W., 1995. A brief history of time: From the big bang to black holes. Random House.
- Horton, R., & Smith, R. (1996). Time to redefine authorship. BMJ, 312, 723.
- İlaslan, E. (2023). Yapay zekâ Sohbet Robotları ve ChatGPT’nin Hemşirelik Eğitiminde Kullanılması. Akdeniz Hemşirelik Dergisi, 2, 73-80.
- İlaslan, E., 2023. Yapay Zeka Sohbet Robotları ve ChatGPT’nin Hemşirelik Eğitiminde Kullanımı. Akdeniz Hemşirelik Dergisi 2: 73-80.
- İlçe, A., Andsoy, İ. I., & Turgut, A. (2025). Sağlıkla ilgili araştırmalarda derleme (inceleme) türleri. Sağlık Akademisi Kastamonu, 10, 83-98.
- İlden, A., and Dombaycı, M.A., 2024. Eğitimde etik değerler ve felsefi temelleri: Öğrencilere etik değerlerin kazandırılması. Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi 6: 367-382.
- İnönü ve Eşme, 2005, Lise eğitiminde bilimsel devrimin yeri ve fen-matematik eğitimi. CBT, sayı 924.
- Kansu, E. ve Ruacan, Ş. (2002). Bilimsel Yanıltmanın Günümüzdeki Durumu: Türleri, Nedenleri, Önlenmesi ve Cezalandırılması, Türk Kardiyoloji Derneği Arşivi, 30 (12): 763-767.
- Kant, I., 2002. Ahlak metafiziğinin temellendirilmesi (İ. Kuçuradi, çev.). Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Karabulut, H. A., Uçar, A. S., & Uçar, K. (2021). Türkiye’de özel gereksinimli öğrencilerle fen bilimleri öğretimine ilişkin yapılan araştırmaların gözden geçirilmesi. Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi, 4, 62-85.
- Karaman, S. (2010). Türkiye’de Lisansüstü Eğitim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 5, 94-94.
- Kardeş, S., & Akman, Ç. B. B. (2017). Araştırma görevlilerinin bilimde etik değerlere ilişkin görüşleri. DergiPark.
- Kardeş, S., Banko, Ç., and Akman, B., 2017. Araştırma görevlilerinin bilimde etik değerlere ilişkin görüşleri. Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi, 4: 300-313.
- Kasapçopur, Ö., 2026. Tıbbi Derleme Yazarken İpuçları. pp. 123-126.
- Keleş, Ş., Demirören, M., Turan, S., & Sayek, İ. (2020). Sağlık profesyonellerinin eğitiminde görev alan eğitimcilerin etik sorumlulukları. STED / Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi.
- Keskin, N., and Keskin, İ., 2023. Öğretmen Adaylarının Eğitimde Etik Dışı Davranışlara İlişkin Görüşleri. European Journal of Educational and Social Sciences. Volüm 8, 18-31. .

- Keskin, U. (2017). Bilimsel etik ihlallerinin kökenine ilişkin bir değerlendirme. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10/4, 653-674.
- Kobak, D., González-Márquez, R., Horvát, E. A., & Lause, J. (2025). Delving into LLM-assisted writing in biomedical publications through excess vocabulary. *Sci Adv*, 11.
- Koskinen, C., Koskinen, M., Koivula, M., Korpi, H., Koskimäki, M., Lähteenmäki, M. L., Mikkonen, K., Saaranen, T., Salminen, L., Sjögren, T., Sormunen, M., Wallin, O., & Kääriäinen, M. (2019). Health and social care educators' ethical competence. *Nursing Ethics*, 27, 1115-1126.
- Kraus, S., Bouncken, R. B., & Aránega, A. Y. (2024). The burgeoning role of literature review articles in management research: an introduction & outlook. *Review of Managerial Science*, 18, 299-314.
- Kuhn, T. S. (2008). Bilimsel devrimlerin yapısı. Kırmızı Yayınları.
- Kurt, T., & Koyuncu, M. (2023). Academics' Perceptions of Values Education in Higher Education: A Phenomenological Inquiry in the Field of Religious Education Field. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 21, 63-100.
- Küpeli, S. (2019). Sağlık bilimlerinde araştırma ve yayın etiği. *Çukurova Medical Journal (Online)/Çukurova Medical Journal*, 44, 232-240.
- Küpeli, S., 2019. Sağlık bilimlerinde araştırma ve yayın etiği. *Çukurova medical journal (Online)/Çukurova medical journal* 44: 232-240.
- Lakatos, I., and Musgrave, A., 1970. Criticism and the Growth of Knowledge: . In: Lakatos, I., and Musgrave, A. (Eds.), *Proceedings of the International Colloquium in the Philosophy of Science*, 1965. Cambridge University Press, London.
- Leta, F. M., & Vancea, D. P. C. (2023). Ethics in Education: Exploring the Ethical Implications of Artificial Intelligence Implementation. *Ovidius University Annals Economic Sciences Series*, 23, 413-421.
- Malecki, E.J., 2010. Everywhere? The geography of knowledge. *Journal of Regional Science* 50: 493-513.
- Mayor, F., and Forti, A. 2004. Bilim ve İktidar. (M. Küçük, Çev.), TÜBİTAK, Ankara.
- McComas, W. F. (1996). Ten myths of science: Reexamining what we think we know about the nature of science. *School Science and Mathematics*, 96(1), 10-16.
- Mıhladı, G. (2023). Fen Eğitimi Yüksek Lisans Programı Öğrencilerinin Bilimsel Etiğe Yönelik Anlayışları ve Deneyimleri. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 6, 47-59.
- Miser, R., 2023. Sosyal bilim araştırmaları etik onay süreci hakkında bir örnek olay araştırması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 56: 759-811.
- Moher, D., Bouter, L. M., Kleinert, S., Glasziou, P., Sham, M., Barbour, V., Coriat, A.-M., Foeger, N., & Dirnagl, U. (2020). The Hong Kong principles for assessing researchers: Fostering research integrity. *PLoS Biology*, 18.
- Necdet, K. (2011). Otizmlı bireylerin eğitiminde video ile model olma uygulamalarının değerlendirilmesi: bir alanyazın derlemesi ve meta-analiz örneği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 12, 1-12.
- Nermin, U., & Sert, H. (2020). Determination of the Attitudes of Postgraduate Students Toward Academic Ethical Values.
- Nutku, U. 2003. Bilimsel Bakış. *Yeni Adana gazetesi*, 21 Şubat 2003.
- Orbay, M., 2022. Hep Birlikte Daha İleriye: Nice On Yıllara. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 11: 146-150.
- Ortaş, İ. (2005). Bilim Tarihi içinde tarım tarihinin yeri ve önemi. *Üniversite ve Toplum dergisi*.
- Ortaş, İ. (2010). Etik ilkeler ve davranış kuralları açısından bilimsel etik kurullarının gerekliliği. *Türk Kütüphaneciliği*, 24, 94-100.
- Ortaş, İ. (2011). Tarımsal deontoloji. *Yayınlanmamış ders notu*.
- Ortaş, İ. (2013). Bilim, Bilim Tarihi ve felsefesi. *Yayınlanmamış ders notları*.

- Ortaş, İ. (2018). Bilgi ve İletişim Çağında Bilimsel Bilgiye Erişimin Önemi ve Türkiye'nin Bilgiye Erişim Potansiyeli. *Türk Kütüphaneciliği*, 32, 223-232.
- Ortaş, İ. (2022). Dünya ve Türkiye'de Üniversite Olgusuna Yaklaşımlar: Çukurova Üniversitesi Örneği. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Ortaş, İ., 2010. Etik ilkeler ve davranış kuralları açısından bilimsel etik kurullarının gerekliliği. *Türk Kütüphaneciliği* 24: 94-100.
- Oxford English Dictionary. (2001). Law of nature. Oxford English dictionary (3. baskı) içinde. Oxford University Press.
- Öner, A. İ., & Yıldız, K. (2021). Reasoning of unethical behavior and solution proposals in Scientific Researches. *İZÜ Eğitim Dergisi*, 3, 1-14.
- Özen, F. (2017). Sınıf Öğretmenlerinin ve Sınıf Öğretmeni Adayı Öğrencilerin Zamanla Öğretmenlik Meslek Etiği Algılarındaki Değişim. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7, 379-398.
- Özer, A., & Görgülü, Z. (2021). Bir bilimsel derlemenin planlanması ve yazımı. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 698-713.
- Pamuk, Ş. (2014). Türkiye'nin 200 yıllık iktisadi tarihi. İş Bankası Yayınları.
- Patial, R., and Sobti, R.C., 2024. Exploring the Impact of Meta-Analysis in Scientific Research: A Review. *Medinformatics* 1: 1-11.
- Paul, J., & Barari, M. (2022). Meta-analysis and traditional systematic literature reviews: What, why, when, where, and how? *Psychology & Marketing*, 39, 1099-1115.
- Pehlivanoglu, M.C., Demirtürk, B.Y., and Gücüyener Türk, A., 2025. Yükseköğretimde Üretken Yapay Zekânın Öğrenciler Tarafından Kullanımında Üniversite Yönetiminin Alabileceği Tedbirler. *Maltepe Üniversitesi MYO Disiplinlerarası Akademik ve Sektör Çalışmaları Sempozyumu*, İstanbul, pp. 7-8.
- Perrusquia, D. J. N. Z., Sánchez Estrada, Z., León Anaya, J. C., Rangel Lara, S., Pérez Montes de Oca, I., & López, N. (2026). Importancia de la ética en la enseñanza dentro de las universidades. *Zenodo*.
- Popper, K. R. (1989). Bilimsel araştırmanın mantığı (İ. Ata & İ. Turan, Çev.). Yapı Kredi Yayınları. İstanbul
- Popper, K.R. (2025). Bilimsel Araştırmanın Mantığı. Yapı Kredi Yayınları.
- Ribeiro, H. L. (2023). Ethical principles of the scientific researcher: state of the art and updates. *Brazilian Journal of Clinical Medicine and Review*, 1, 25-25.
- Ritchie, S., 2020. Academic ethic. *HBT Dergisi*.
- Russell, B., 2004. Dünya görüşüm. Bilgi Yayınevi.
- Sarikaya, Ö., and Bakır, S., 2023. Eğitimde Etik ile İlgili Yapılan Çalışmaların Analizi: Meta-Sentez Çalışması. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 24: 990-1027.
- Shlesinger, B. E. (1997). Buluş nasıl yapılır? *Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu*. Ankara. 128 s,
- Song, N. (2024). Higher education crisis: Academic misconduct with generative AI—*Journal of Contingencies and Crisis Management*, 32.
- Şahinoğlu, A., and Bebek, G., 2018. Araştırma Görevlilerinin Bilimsel Araştırma Etiğine İlişkin Algıları: Nitel Bir Çalışma. *Eğitim Bilimleri Dergisi* 9: 47-58.
- Şehirli, Ü., 2021. Yayın Etiği İhlalleri ve Cezalarına Özet Bir Bakış. *Journal of Health Services and Education* 5: 61-63.
- Şen, Z. (2011). Bilim ve bilimsel araştırma ilkeleri. Su Vakfı Yayınları.
- Şengör, C. (2004). Doğru, yalan ve hasta-doktor ilişkileri ekseninde felsefi/bilimsel bir yaklaşımla. *CBT dergisi*. Sayı 914.
- Şengör, C. (2014) Celal Şengör ile mülakat. 8 Mayıs 2014. Gamze Akdemir. Cumhuriyet Kitap Eki.

- Şentürk, Ö., 2024. Reflections of smart digital technologies on corporate culture. DergiPark (Istanbul University).
- Taheri, L. M., & Maleki, H. (2016). Developing a Model for Promoting Professional Ethics of Faculty Members at the Islamic Azad University in the Dimension of Education. *Modern Applied Science*, 10, 252-252.
- Taş, C., and Bulut, K., 2020. 1994-2020 yılları arasında eğitim-öğretim alanında yapılan etik Konulu bilimsel çalışmaların farklı değişkenlere göre İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 17: 234-264.
- Tekeli, S., Kahya, E., Dosay, M., Topdemir, H.G., and Unat, Y., 1999. *Bilim Tarihi Giriş*. Nobel Yayınları Ankara.
- Türkdoğan, O., 2000. *Bilimsel araştırma metodolojisi*. Timaş Yayınları, İstanbul.
- Türker, Y., 2025. Yapay Zekâ, Sürdürülebilirlik Stratejileri ve Büyük Veri: Dönüşen İş Modelleri ve Küresel Perspektif.
- Türker, Y., 2025. Yapay Zekâ, Sürdürülebilirlik Stratejileri ve Büyük Veri: Dönüşen İş Modelleri ve Küresel Perspektif.
- Tütüncü, Ö., 2023. Yağmacı Dergi-Yayıncılar ve Niteliksiz-Şaibeli-Şüpheli Çalışmalar. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi* 34: 96-111.
- Uçak, N., and Birinci, H., 2008. Scientific ethics and plagiarism. *Turkish Librarianship* 22: 187-204.
- Uğurlu, N., and Sert, H., 2020. Determination of the Attitudes of Postgraduate Students Toward Academic Ethical Values. *Journal of Education, Theory and Practical Research* 6: 322-336.
- Uygun, O., 2021. Immanuel Kant ve ahlakın temel ilkesi. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 18: 1439-1454.
- Ültay, E., Akyurt, H., & Ültay, N. (2021). Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 188-201.
- Yıldırım, C. (1989). *Bilim Tarihi*. Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, C., 2002. *Bilim Felsefesi*. Remzi Kitap Evi, 4. Basım, İstanbul: 271.
- Yılmaz, K., 2023. Türkiye’de Yayınlanan Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Konulu Makalelerin İncelenmesi (1993-2022). *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi* 13: 77-92.
- Yildiz, B.Y., and Buldur, S., 2024. Pre-service Teachers' Perceptions of Ethical Principles in Assessment: A Logistic Regression Analysis Study. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 54: 739-768.
- Yüzak, Ö., 2025. TRT’den CHP duruşmaları mı? *Cumhuriyet Gazetesi Eki*.